

היכלי תורה

רשת
שיעורי
תורה

לזכר נשמת
הגה"צ הרב משה אריה בן
הגא"ר ישראל זצ"ל
גאב"ד ירושלים
נלב"ע כ אלול תשנ"ו

ערש"ק פרשת כי תבוא זו אלול תשס"ז ♦ דף היומי בבלי: יבמות קכ ירושלמי: יומא כט משנ"ב: עד:

הרב מנחם מנדל פומרנץ שליט"א
ראש בית המדרש 'היכלי תורה'

אם יש חיוב ביכורים בשביעית

וְלִקְחַתָּהּ מִרְאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
תֵּבִיא מֵאֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ
(בב"ב כו ב)

הנה רש"י בפרשת משפטים (שמות כג ט) כתב אף השביעית חייבת בביכורים, לכן נאמר אף כאן 'בכורי אדמתך'. וכ"כ גם בתשב"ץ (ח"ב סי' רמז) כרש"י שהיו מביאים אותם בשנת השמיטה, וכיון שהיו מביאים היו קורין ג"כ. וכתב במנחת חינוך (מצוה אצ אה ב) בדודאי מצא כן באיזה ברייתא. וכתב עוד דהרמב"ם (ביכורים פ"ב ה"א) וכן החינוך סתמו וכתבו דמצות עשה להביא ביכורים וכו', ומשמע דאין חילוק בין שנה לשנה, ואפילו בשמיטה חייב בביכורים. ובספר תורת הארץ (פ"א אות י"ח) דחה ראייה זו שכתב במנחת חינוך להוכיח מהרמב"ם, דהא טעמא דביכורים פטור בשביעית משום שאין לו פירות, והרי כבר פסק הרמב"ם (ביכורים פ"ב ה"ד) דאם מכר הפירות, המוכר אינו מביא, שהרי אין לו פירות, וזוהו נדע דגם בשביעית פטור, דהא אין לו פירות.

ובספר באר בשדה הוכיח מדברי הרמב"ם (מתנות עניים פ"ו ה"ה) דס"ל כרש"י, שכתב: שנת השמיטה כולה הפקר ואין בה לא תרומה ולא מעשר ראשון ולא מעשר שני ולא מעשר עני. ומדלא פירט שאין בה ביכורים, ש"מ דס"ל דאף השביעית חייבת בביכורים. אמנם יתכן לומר דהרמב"ם חתם שם לפרט רק ענייני תרומות ומעשרות, ואין ראייה מזה לביכורים, ואה"נ דמביכורים נמי פטור.

אמנם באור החיים הק' בפרשת כי תבוא (בב"ב כו ב) כתב להדיא על הפסוק 'אשר ה' אלהיך נתן לך', וז"ל: פירוש, לפי ששייר ה' לו חלק בארץ, והוא שנת השמיטה, דכתיב (ויקרא כה ד) 'ובשנה השביעית וגו' שבת לה', לזה בא דברו הטוב שאינו מצוה אלא על זמן הניתנה לך, שהם שש שנים, אבל שנת השמיטה אין בה הבאת ביכורים, לפי שאינם שלו, אלא מופקרת לכל. עכ"ל. ובמנחת חינוך שם הביא דבריו אלו שכתב שנת השמיטה אין בה הבאת ביכורים, לפי שאינה שלו אלא מופקרת לכל, והעיר דלא זכר כלל פירוש רש"י שכתב בפירוש להיפך.

אכן הרא"ם בפרשת משפטים כתב בדודאי אין זה מדברי רש"י, והביא שם הטעם שטעו וגרסו כן ברש"י, אך מסקנתו דרש"י לא כתב כן. וכ"כ בגור אריה בדודאי טעות סופר הוא, דאיך שייך דיהיה השביעית חייב בביכורים, שאיך קורא אני כאן 'ועתה הבאתי ראשית פרי האדמה אשר נתת לי', דהא לא לו נתן, ואיך שייך שחייב בביכורים. וכן הביא הט"ז בדברי דוד בשם הגו"א דא"ז מדברי רש"י.

וע"ע במנחת חינוך שם שמוכיח מבכורות (בב"ב כה ב) דבהמת שביעית פטורה מן הבכורה, דלאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה, ובכור אימורים לגבוה סלקי, ופריך הש"ס מהא דתנן (שביעית פ"ט מ"ט) האוכל מעינת שביעית עד שלא הורמה חלתה חייב מיתה, ואמאי חייבת בחלה, כיון דמיטמאת בת שריפה היא 'לאכלה' אמר רחמנא ולא לשריפה, ומשני שאני גבי חלה דכתיב 'לדורותיכם' (בבב"ב טו א). א"כ כן גבי ביכורים כיון דמיטמאי בת שריפה היא, וגרע מחלה טמאה דאסור להסיקן אפילו תחת תבשילו, וכאן לא כתיב 'לדורותיכם', א"כ אפשר מהאי טעמא פטור מביכורים. אך באמת לפי מסקנת הש"ס שם, דפריך וליגמר מניה, ומשני דשם גבי חלה עיקרה לאכילה רק אם אירע שנטמאת היא בשריפה, וכאן גבי בכור עיקרו לשריפה על כן לא גמרינן מחלה, עיי"ש, א"כ גבי ביכורים דדמו לחלה דעיקרם לאכילה רק אם נטמאו הם בשריפה, שפיר ילפינן מחלה, דהוי שפיר לאכלה, א"כ לא נפטר מביכורים מהאי טעמא. ואפשר דלא נוכל למילף ביכורים מחלה, דמה לחלה שכן טובלת וחייב מיתה אם אכל טבל, מה שאין כן ביכורים דאינם טובלים, עיי"ש בתוס' ד"ה הכא וכו', א"כ פטור מביכורים מהאי טעמא. וכן בשו"ת מהרש"ם (ח"ו סי' קנז) הביא שם קושיית השואל, שהקשה כמו כן על התשב"ץ שכתב דברי רש"י דחייב בביכורים, דהא גם התם אי מיטמאי בעי שריפה, וכתב מהרש"ם דלפי דבריו שם אתי שפיר, דהתם שפיר ילפינן מחלה כיון דלא תליא בהעמדת כרי. וכתב שם עוד: אבל באמת גם התשב"ץ כתב שם טעם זה רק לסניף ועיקר טעמו משום דשנת השמיטה כהפקר, וחידוש הוא שחידשה תורה בחלה, אך לפ"ז צ"ע בדיון ביכורים אמאי חייב, ובאמת שהרא"ם וג"א מחקוהו מרש"י שם וכתבו דאין שביעית חייב בביכורים, ועוד דא"כ איך פריך לגבי בכורה דניגמר מניה, אך בזה י"ל דס"ל להתשב"ץ דבהמת הפקר חייב בכורה. ועדיין צ"ע. עכ"ל. וע"ע בפרדס יוסף בפרשת משפטים פסוק שם.

אלא שבחומש אוה"ח דפ"ר, נמצא גירסא זו ברש"י דאף בשביעית חייב בביכורים. וצ"ע בזה שהרי גדולי מפרשי רש"י הרא"ם וגו"א כתבו דא"ז מדברי רש"י. והרי לנו דברי אור החיים הק' שכתב בהדיא דאין חיוב ביכורים בשביעית.

ובטל תורה להג"מ אריק כתב להוכיח מסוגית הגמ' ביבמות (ע"ב) דביכורים אינו נוהג בשביעית, דאיתא שם: ונוהגין בשאר שני שבוע. ופירש רש"י שם ונוהגין תרומה ובכורים בשאר שני שבוע וכו', הרי שמפרט בהדיא שהמוכן בזה גם על ביכורים דנוהגת רק בשאר שני שבוע, ומשמע בהדיא אבל בשביעית עצמה לא נוהג לא תרומה ולא ביכורים. ובספר תורת הארץ (פ"א אות כ"א) כותב שיש מקום לדחות הראיה דמשום תרומה נקט שאר שני שבוע. אך הוא דחוק.

אמנם באמת הק' דיבמות אינה הכרח גמור, דהא כוונת הש"ס שם דנוהגת בשאר שני שבוע משא"כ מעשר שני ועני דאין נוהגות כל השנים, ואין הכוונה לאפוקי שביעית. מיהו עכ"ז יש בזה קצת ראייה דגם שיטת רש"י דאין ביכורים נוהג בשביעית, נמצא דגם רש"י לא כתב הק' דשביעית אין נוהגת בשביעית וכמו שכתב הרא"ם והגור אריה. אמנם במאירי (יבמות עג) מפורש שם שהכוונה לאפוקי שביעית, דבשמיטה אין נוהגת תרומה וביכורים, עיי"ש.

ובמהר"ם ש"ק כתב דלכאורה תליא זה בפלוגתא דהבית יוסף ומהר"ט, דלדעת הבית יוסף דגם הפירות שביעיים הם שלו אלא דמצות עשה להפקירן, א"כ אין ראייה כמה שכתב הגור אריה שאיך קורא אני כאן 'ועתה הבאתי ראשית פרי האדמה אשר נתת לי', דהא שלו הם עד שיפקירם. אמנם לדעת מהר"ט דפירות שביעית הפקירא דמלכא הוא, שפיר אין ביכורים נוהג בשביעית. וראה מה שכתב בענין זה בספר חמדת ישראל בקונטרס נר מצוה (אות ב).

ובחזון איש (ערלה סי' י"א סק"ה) כתב דהא דכתב רש"י דאף השביעית חייבת בביכורים, נראה דלאו פירות שביעית קאמר, אלא פירות שחזנטו קודם ראש השנה של שביעית ותבואה שהביאה שלישי קודם ר"ה וליקטו בשביעית וקצרן בשביעית ומביאין אחר עצרת, וקס"ד דכיון שאין שנה זו שנת שמחת אסיפה של תבואה ופירות, אף אותן שאין בהן קדושת שביעית והן שלו לא יביא, קמ"ל דאף שביעית חייבת בביכורים. וכתב עוד דלכן סיים רש"י שם וכתב כיצד אדם נכנס לתוך שדהו וכו' כורך עליו גמי ומקדישה, לאשמעינן דבפירות שהוא בעלים איירי. ולדברי החזו"א נמצא דגם רש"י אינו סובר שביכורים נוהג בשביעית.

נושאי ה'דף' בעלון

הכרת פרצוף פנים פדחת

וחוטים.....יבמות קכ

אם חוששים שניצל בנס.....יבמות קכא

חקירות ובדיקות בעדות אשה כשיש חשש

רמאות.....יבמות קכב

חוב שתאריך פרעונו בשבת.....יבמות קכג

נשואין בערב שבת.....יבמות קכד

תשלום הוצאות החתונה.....יבמות קכה

כיצד יש לסתום את אוזניו כששומע דברים

בטלים.....יבמות קכו

כפתור ופרח.....עמוד 5

לקט גדרי הנושאים שנתבארו במסכת

כתובות.....עמוד 6

'הפותח שער לדופקים

בתשובה'

עמוד 6-7

יום שישי יז אלול

יבמות קכ

הכרת פרצוף פנים פדחת וחוטם

בגמרא "ת"ר פדחת ולא פרצוף פנים, פרצוף פנים ולא פדחת, עד שיהיו שניהם עם החוטם", וכן פסק הרמב"ם (גירושין פ"ג הל' כ"א) שאם מצאוהו הרוג או מת אם פדחתו וחוטמו ופרצוף פניו קיימים והכירוהו בהם שהוא פלוני - מעידין עליו שמת ואשתו מותרת, וכן נפסק בשו"ע (אה"ע סי' יז סכ"ד).

הפוסקים דנו מה היא הגדרת ראיית הפנים הנצרכת להעיד שזהו פלוני שמת ויש בזה שלשה פרטים.

א. פדחתו - פירש רש"י (ד"ה פדחת) דהיינו מצח, וכתב החת"ם סופר (ח"ג אה"ע סי' נא) שהצדעים אינם בכלל הפדחת, ואם חסר חלק מן הצדעים אין זה חסרון בעדות על ראיית פדחתו, וכ"כ בחסד לאברהם (הר"א תאומים סי' יח) בעובדא שהיה חסר קצת מהצדעים וכתב דאין זה מזיק כי הצדעים אינם מהפדחת, וכ"כ בלבוש מרדכי (תנינא סי' מ).

ב. פרצוף פנים - בבאר היטב (שם ס"ק ט) הביא מהבית יוסף בשם רבינו ירוחם בשם הרמ"ה (נתיב כג ח"ג) דפרצוף פניו הם הלחיים, ובירושלמי (פס"ז ה"ג) איתא דפרצוף פנים הוא החוטם עם הלסתות, וכתבו שם המפרשים דהיינו הלחיים, ודנו הפוסקים האם די בלחי אחת או שצריך שיראו את שתי הלחיים וכתב במשיב דבר (ח"ד סוס"י כד) דאף שבנדון דידן נשחתה לחי אחת מכל מקום לא בעינן את ב' הלחיים אלא לחי אחד גם מועילה למיקרי פרצוף פנים.

אולם במאירי (ד"ה אמר המאירי) כתב דפרצוף פנים ר"ל שתי הלחיים, וכ"כ בחלקת יואב (סי' טו), וכן דעת הכנסת הגדולה (הגה"ט אות רצג) בשם הרח"ש.

וכתב באבן שמואל (אות רפה) דמהרח"ש והכנה"ג משמע דבעינן גם לחי התחתון דהיינו הסנטר, אך למעשה הניח בצ"ע.

אמנם דעת מהר"מ חביב (ריש סי' ט) והעבודת השם (סי' י) שאין הסנטר בכלל פרצוף פנים ואף אם חסר מעידין עליו, וכתב הר"ר אשר גינצבורגער שהצדעיים אינם בכלל פרצוף פנים, והסכים עמו הכנסת יחזקאל (סי' מט).

ג. חוטם - כפשוטו, וכתב הבית יוסף (שם ד"ה אין מעידין) שכתב רבינו ירוחם בשם הרמ"ה (נתיב כג ח"ג) שאין משגיחין לא על העינים ולא על הפה, דמאחר שהתנא פירש חוטם ופדחת היה לו לפרש כמו כן העינים והפה, אלא ש"מ דפרצוף פנים לחוד בעינן שהם הלחיים והפדחת והחוטם שנאמרו בפירוש.

ולפי זה כתב במהר"מ חביב (שם) שאם נמצאו עיניו או שפתיו חסרים אין משגיחין בזה והוי עדות גמורה, וכן פסקו בדרכי נועם (אה"ע סי' יג) ובפנים מאירות (ח"ב סי' סה) ובמשפט צדק (ח"א סי' סח). ובעוד פוסקים.

עוד כתב במהר"מ חביב שאם העיניים והפה קיימים ויש בהם מראה שונה דהיינו שאם מצד העינים והפה נראה שאינו ראובן ומצד המצח והלחיים נראה שהוא ראובן - שאין משגיחין בשינוי שרואים בעינים ובפה משום שעיני המת ופיו עשויים להשתנות לאחר מיתה, ואין משגיחין על כך לא להקל ולא להחמיר, אך למעשה כתב שיש להתיישב בזה.

יום שב"ק יח אלול

יבמות קכא

אם חוששים שניצל בנס

בגמרא מבואר שאם נפל לתוך כבשן האש מעידין עליו שמת, וכן פסק הרמב"ם (גירושין פ"ג ה"ז), וכן פסק השו"ע (אה"ע סי' יז ס"ל); וכתבו החלקת מחוקק (שם ס"ק נו) והבית שמואל (שם ס"ק צא) שדין זה הוא דלא כהירושלמי (פס"ז ה"ג ה"ד בתוס' ד"ה אין מזכירין) שכתב שנפל לבור אריות אין מעידין עליו אומר אני נעשה לו ניסים כדניאל, נפל לכבשן האש אין מעידין עליו אומר אני נעשה לו ניסין כחנניה מישאל ועזריה, ומבואר שדעת הירושלמי שאם נפל לתוך כבשן האש אין מעידין עליו דחיישינן שמא יצא משם על ידי נס אך לדעת הבבלי מעידין עליו.

אכן הב"ח (שו"ת סי' עב) כתב דהבבלי לא פליג על הירושלמי משום שהבבלי איירי באופן אחר מהירושלמי, וכמ"ש הרשב"א (ד"ה הא דתניא) דמה שמבואר בגמ' נפל לתוך כבשן האש מעידין עליו דווקא בנפל לתוך כבשן שהוא עמוק ואינו יכול לעלות משם מעידין עליו, אבל נפל לתוך המדורה שהיא אינה עמוקה אין מעידין עליו דשמה יצא משם, אי נמי אף על כבשן שאינו עמוק מעידין אם העד שהה עליו כדי שישירף דאז ודאי מת ע"כ; וכתב הב"ח שהירושלמי מיירי כגון שנפל לבור שאינו עמוק שחוששים שמא קרה לו נס כחנניה מישאל ועזריה שניצלו מן השרפה, אבל אם נפל לבור עמוק שאינו יכול לעלות משם אף לדעת הירושלמי אין חוששים שיצא משם.

אך בחלקת מחוקק (שם) תמה על דברי הב"ח שמכיון שמבואר בירושלמי שהטעם שאין מעידין עליו שמת הוא משום שחוששין שנעשה לו נס אי"כ למה רק בנפל לכבשן שאינו עמוק אין מעידין עליו שמת משום שחיישינן שקרה לו נס כחנניה מישאל ועזריה - אף בנפל לכבשן עמוק נחשוש שיצא בנס ולא יעידו עליו שמת.

אכן בעצי ארזים (שם ס"ק קג) ביאר את דברי הב"ח בטוב טעם דודאי שיש לחלק בין נס לנס אף לדעת הירושלמי משום דאם מבואר לדעת הירושלמי כל מקום שיכול להנצל ע"י נס אין מעידין עליו - אי"כ איך אפשר להעיד על אדם שמת, דאפילו אם ראינו להדיא שמת נחשוש שמא קרה לו נס וחזר לתחיה כמו שעשו אליהו ואלישע, וא"כ איך לדעת הירושלמי יהיה אפשר להתיר אשה בעדות מיתה, ועל כרחך שיש חילוק בין נס לנס ויש ניסים שחוששים להם ויש ניסים שאין חוששים להם, והחילוק הוא שנס שאינו כנגד הטבע אלא הוא שייך במציאות שיקרה אלא שאינו מצוי רק במיעוט רחוק מאוד - לזה חיישינן שקרה, ולכן חוששים שעלה מכבשן שאינו עמוק אף שאינו שכיח רק בציור רחוק, אבל נס שהוא נגד הטבע כגון לחשוש שחזר לתחיה אין חוששים ולכן אם נפל לכבשן האש עמוק שאין אפשרות לצאת משם חי אף לא באפשרות רחוקה אלא ע"י נס גמור כנגד הטבע - לזה אף הירושלמי אינו חושש, ומה שמעידין עליו שמת הוא כגון שנפל לכבשן שאינו עמוק שאז יכול להנצל ממנו בדוחק - אין מעידין עליו דשמה יצא משם, וכל דברי הגמרא דאין מזכירין מעשה ניסים היינו שלא חוששים לנס שהוא כנגד הטבע, ואכן אף לדעת הירושלמי הדין כך שלנס כזה לא חוששים.

חקירות ובדיקות בעדות אשה כשיש חשש רמאות

הגמרא מביאה מחלוקת תנאים האם צריך לבדוק עדי נשים בדרישה וחקירה או שאין צריך. ופסק בשו"ע (סי' יז סכ"א) שאין בודקין עדי נשים בדרישה וחקירה ואפילו אם הוכחשו בבדיקות כשרים. והנה לגבי דיני ממונות שבהם תיקנו חכמים שאין צריך דרישה וחקירה פסק בשו"ע (הו"מ סי' ל ס"א) שאם נראה לדיין שהדין מרומה צריך דרישה וחקירה להוציא הדין לאמיתו. ודנו הפוסקים האם גם בעדות אשה שתיקנו חכמים שלא יצטרכו דרישה וחקירה אם איכא דין מרומה יצטרכו חקירות ובדיקות. וכתב בסדר אליהו רבא (דף קיז טור ד) דלכאורה לדעת הרמב"ן בסוגיין (ד"ה הא דתניא) שהביא בשם יש מפרשים דכל מה שנחלקו התנאים בגמ' האם עדות אשה צריכה חקירות ובדיקות היינו קודם שהוחזקו להיות משיאין ע"י עד אחד, והלכה כמ"ד שאין בודקין עדי נשים בחקירות ובדיקות, ולפי דבריו רק אחר שהוחזקו להיות משיאין ע"י עד מפי עד מפי אשה וכו' הקילו ג"כ שעדי נשים לא יצטרכו חקירות ובדיקות, ולפי זה אפילו בדין מרומה אין צריך חקירות ובדיקות דהרי אפילו בכל אופן צריך חקירות ובדיקות, אלא דהקילו חכמים משום עיגונא וסמכו על דיוקא דאיתתא משום חומר שהחמירו בסופה, אבל לשיטת הרשב"א בסוגיין (ד"ה תניא) דמחלוקת התנאים אם בודקים עדי נשים בחקירות ובדיקות היא אפילו אחר שהחזיקו להיות משיאין ע"י עד אחד, ועיקר הטעם שאין בודקין עדי נשים בחקירות ובדיקות משום דכיון דאיכא כתובה למישקל כדינא כממונות דמאי א"כ כיון שבדיני ממונות עצמם בעינין חקירות ובדיקות בדין מרומה הוא הדין בעדות אשה צריך חו"ב. אכן מהרי"ו (סי' קנ) ומהכנסת הגדולה (סי' ל) מבואר דבדין מרומה צריך חקירה ובדיקה בעדי נשים לכו"ע.

אכן הרמ"א הגיה על דברי השו"ע (שם) והוסיף אם לא במקום שיש לחוש לדין מרומה אז צריך דרישה וחקירה.

עוד דנו הפוסקים, כיצד צריך לחקור ולבדוק במקום שנמצא דין מרומה דהנה לענין דיני ממונות שנמצא דין מרומה וצריך חו"ב כתב הריב"ש (סי' רסו) דאפילו בדין מרומה לא בעי דרישה וחקירה כדיני נפשות ממש אלא שצריך הדיין לחקור בו כל מה דאפשר לא שאם אמר באחד החקירות איני יודע שתהא עדותן בטילה כדיני נפשות, וכן שיהא צריך שיכוונו באיזה שנה באיזה חודש וכל שאר החקירות, אלא שיש לדיין לחקור בו ולדרוש בדין מרומה כל מה דאפשר כהיא דר' טרפון בסוגיין.

אכן במראות הצובאות (אה"ע שם סוס"ק פ) הביא משו"ת רבינו בצלאל אשכנזי (סי' ה) דהיכא שיש דין מרומה בדיני ממונות צריך חקירות ובדיקות כדיני נפשות ממש, ואם אמר אחד איני יודע בחקירות עדותן בטילה, וכתב המראות הצובאות דה"ל לענין דין מרומה בעדי נשים דלדעת הריב"ש אי"צ חקירות ובדיקות כבדיני נפשות ולדעת הרב"צ אשכנזי צריך חקירות ובדיקות כדיני נפשות.

ובשם אריה (סי' פב) הביא לענין עגונה מהכנה"ג והתומים (הו"מ ריש סי' ל) דכל היכא דהוי דין מרומה וצריכים דרישה וחקירה בעינין דו"ח כדינא כל השבע חקירות, אולם ביריעות שלמה (סי' כט) כתב ג"כ דהעיקר כהריב"ש דאף בדיני ממונות לא בעינין דרישה וחקירה ממש כדיני נפשות.

חוב שתאריך פרעונו בשבת

בשו"ת הרשב"א (מיוחסות לרמב"ן סי' רמג) כתב, מי שנשבע לחבירו לפרועו מכאן ועד זמן פלוני, ובא סוף זמנו בשבת, פשוט, שהוא מחוייב לפרועו קודם השבת. חדא, שהוא לא חייב עצמו לפרוע בסוף אותו זמן, אלא עד אותו זמן, וכשבא בשבת, הוא הביא את האונס על עצמו, ולא עוד, אלא אפילו אם נשבע שיפרענו בסוף ששה חדשים, אין הכוונה ממש שיפרענו באותו זמן, ולא יקדים ולא יאחר, אלא הכוונה שלא יאחר אותו זמן. וכן פסק גם הרא"ש בתשובה (כלל ח' סי' טז). וכדבריהם נפסק בשו"ע (הו"מ סי' עג) שכשיום פרעון חל בשבת יש לשלם קודם השבת.

ובשו"ת החיד"א (סי' א) הביא משו"ת עדות ביעקב (סי' ז) שהעיר על הראשונים הנ"ל ממה שאמרו בסוגיין, שאף שאם הגיע הזמן שקבעו לנשואין ולא נשאו הבעל חייב במזונותיה, מ"מ אם הגיע הזמן ביום שאינו ראוי לנשואין כגון ביום ראשון [שאינו נשואים נשים, מאחר ואין לבעל זמן להכין את צרכי הסעודה] אינו חייב ליתן לה מזונות. ולכאורה לפי סברת הראשונים הנ"ל, יש להקשות ולומר שהזמן שקבעו לנשואין אין כוונתם ליום האחרון דווקא אלא שעד לאותו יום ינשאו, וא"כ היה עליו לשאת את האשה קודם יום ראשון, ומדוע אמרו שאינו מעלה לה מזונות. אך החיד"א כתב שיש לחלק בין הנידונים, ולומר שרק בשנבע לפרוע לחבירו עד זמן מסויים כוונתו ברורה שיפרע עד לאותו הזמן שקבע ולא ביום האחרון, שאם לא כן לא יהיה ראוי לפרועו קודם הזמן שהרי נשבע שיפרע ביום מסויים, משא"כ בסוגיין לא מדובר שנשבע לנושאה עד יום מסויים, אלא שמחוייב לנושאה בתוך י"ב חודש, ואין הכרח לומר שעליו לישאנה עד ליום זה, ויתכן שהחייב לנושאה הוא ביום האחרון, והאריך שם החיד"א עוד בענין זה.

ועיין בשו"ע ובנו"כ (הו"מ שם) באופן שלא שילם את החוב בערב שבת, ותבעו המלווה בשבת, אם מחוייב ליתן לו בשבת משכון. **ובשו"ת הרדב"ן** (ח"ד סי' רפא) נשאל אם יכול המלווה לומר ללווה בשבת, שהוא מוחל לו על החוב, או שהרי זה כמשא ומתן, והשיב, שלצורך מצווה כדי שלא יעבור חבירו על השבועה יכול למחול לו. ויש שכתבו שאין איסור כלל למחול חוב בשבת אף לא במקום מצווה שאין בזה משום מקח וממכר, אך מ"מ דנו בזה משום איסור דיבור דיבורי חול בשבת, עיין בשו"ת תורה לשמה (סי' עג). ובמשנה הלכות (ח"ו סי' סט) כתב שהוא בכלל מקח וממכר, ויש להחמיר בזה.

לעדכון ורישום שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל - 03-543-5757

או לת.ד. 5717 חיפה

נשואין בערב שבת

נחלקו הפוסקים אם ראוי לערוך נשואין בערב שבת כמבואר בארוכה **באליבא דהלכתא** (ד:); **ובמג"א** (סי' תקמו סק"ד) כתב דבמדינותינו נהגו לישא בערב שבת סמוך לחשיכה, **ובדרכי משה** (אבה"ע"ו סי' סד סק"ד) כתב שכן נהגו מפני תקנת עניים [שיוכלו לשתפם בסעודת השבת], ויש שהביא סמך למנהג הצדיקים שעושים החופה בערב שבת עפ"י מה שכתוב **בילקוט ראובני** (פרשת ויצא) שנשואי יעקב אבינו עם לאה היו בערב שבת (אפרקסתא דעניא סי' קעב).

והנה יש פוסקים שתמחו על מה סמכו אלו הנושאים אשה ביום ששי שהרי אף על פי שקביעות בית דין שוה בכל הימים ולכך אין טעם להנשא דווקא ביום רביעי או ביום אחר - אך מ"מ כתבו המפרשים שכוונת הגמרא שאשה נשאת בכל יום היינו חוץ מערב שבת לפי שבשבת הרי אין בית דין יושבין, ויש לחשוש שמא תתקרב דעתו עד ליום ראשון ולא יבא לבית דין לטעון את טענתו (עיין בשו"ת הריב"ש סימן קלה); **ובשו"ת בנימין זאב** (סי' נד) כתב למצוא ישוב לקושיא זו וחדש שבזמן הזה אין לחשוש לטענת בתולים מכיון שרק בזמנם שהיו מקדשין קודם הנשואין יש לחשוש שמא זינתה תחתיו, אבל בזמננו שרובן מקדשין וכונסין מיד ואם זינתה ודאי זינתה קודם הקדושין וממילא אין מקום לטענת בתולים לטעון שזינתה תחתיו, וממילא מבואר שאין חשש במנהג לישא אשה ביום ששי שהרי אין מקום כלל לטענת בתולים.

אמנם העיר שעדיין מנהגנו קשה מדברי **הרמב"ם** (אישות פ"י הי"ד) שכתב "אין נושאין נשים לא בערב שבת ולא באחד בשבת גזרה שמא יבוא לידי חילול שבת בתקון הסעודה שהחתן טרוד בסעודה, ואין צריך לומר שאסור לישא אשה בשבת", ודברי הרמב"ם הם הפך מנהגנו שנוהגים לכנס ביום ששי בשבת, וביאר על פי הגמרא לקמן (זו) שדנה במקור הדין שמעשי ידי הבת לאביה, והגמרא העלתה צד ללמוד כן מכך שאב יכול לקדש את בתו, ואם מעשי ידיה אינם שלו כיצד יכול לקדשה והרי בכך מבטלה ממעשי ידיה, וביארה הגמרא שמדובר שקידשה בשבתות וימים טובים עיי"ש, והנה יש לדון מה כוונת הגמרא באמרה "בשבתות וימים טובים" שהרי אי אפשר לפרש שכוונת הגמרא שקדשה ביום השבת עצמו או ביום טוב עצמו שהרי בימים אלו אין נושאים נשים כמפורש במועד קטן (ה:)"**ושמחת בחגך**" (דברים טז יד) בחגך ולא באשתך [גמרא זו אינה נוגעת לכאן שהרי שם מיייר בחוה"מ דאין מערבין שמחה בשמחה, והיה צריך להביא את המשנה בביצה ל"ו: שאין מקדשין אשה בשבת שמא יכתוב], ועל כרחק שמדובר בגמרא על שעה אחת לפני שבת או לפני יום טוב דהיינו בערב שבת או בערב יום טוב - שבטלה באותה שעה מן המלאכה, ומוכרח שמותר לכנס בער"ש, וכן נהגו העולם ואין למחות, ולא חיישינן שמא מתוך טרדתו ישכח שהוא שבת ויבא לשחוט.

אך **במשנה ברורה** (סי' שלט ס"ק יט) כתב מה נכון מאד למי שהיכולת בידו שלא לעשות הנשואין כלל בערב שבת, ובפרט סמוך לחשיכה כי אף אם הנשואין יהיו בזמנם עכ"פ מסתעפים מזה עוד כמה קלקולים.

תשלום הוצאות החתונה

כתב **הערוך השולחן** (סי"ב) בזמן הזה הכלה עושה את הסעודה ואין כופים את החתן, **ובאוצה"פ** (סי' סד הערה כ) הביאו שבימינו אין מנהג קבוע מי משלם את הוצאות הסעודה ואין צד החתן או צד הכלה יכולים לכופ זה את זה לעשות את הסעודה אלא אם התנו על כך מראש, ועיין **בבאה"ט** (סי' נו סק"ג).

והנה **בבית הלל** (סי' נה אות ב) **ובברכה משולשת** (חולין פ"ה מ"ג) **ובפסקי תשובות** (סי' קצד) האריכו שעל צד הכלה מוטל לשלם את הוצאות הסעודה, אולם **ביפה ללב** (ח"ד סי' נו סק"א) כתב שמנהג רוב קהילות ספרד שאבי החתן עושה את הסעודה, ועיין **בנחלת שבעה** (סי' ח) שכתב שנוסח שטר התנאים בפולין הוא שהחתונה על חשבון אבי הכלה, ובאשכנז מתנים שהחתונה היא על חשבון שני הצדדים (אוצה"פ הערה כ).

והנה **בשו"ת אגרות משה** (אבה"ע ח"ד סי' צב) כתב שדבר נחוח הוא להודיע מה שאמרתי כמה פעמים שיש חיוב נוסף לבד מהחיובים הרגילים שצריך לשלם להאשה כשמגרשה או כשנתאלמנה - והוא על פי המבואר בסוגיין שאת סעודת הנשואין מחוייב החתן לעשות, וכמפורש שמשום כך נאמן הבעל לטעון פתח פתוח מצאתי שחזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה, ולכאורה אם הכלה עושה הסעודה כמנהגנו הרי אין הבעל צריך להיות נאמן, ולא הוזכר חילוק זה בפוסקים על אף שמנהג זה שהכלה עושה את הסעודה נהוג כבר מאות שנים - ומוכרחים לומר שכאשר הכלה עושה את הסעודה הרי זה כהכניסה לו נדוניה, וכשמגרשה או כשנתאלמנה צריך הבעל לשלם לה את דמי הסעודה, ומ"מ אין דין מעות אלו כשאר מעות נדוניה שהבעל צריך לתת לאשה שלישי מעבר לסכום שהכניסה לו מכיון שטעם תוספת זו הוא מפני שיכול להרוויח מעות מנדוניה, אך מדמי הסעודה פשוט שאינו יכול להרוויח מהם עוד מעות, ועיי"ש עוד מה שנקט בזה לדינא.

למעשה נידון זה כבר מבואר **בשו"ת פנים מאירות** (ח"א סי' ה) שכתב לדון בטעם המנהג שאין החתן טורח בסעודה, ומ"מ מוציא שאר הוצאות כגון הוצאות רב חזן שוחט והוצאות כלי זמר, ואף שכותבים בקשרי התנאים שהוצאות החתונה על אבי הכלה מ"מ את שאר הוצאות כותבים על החתן, וביאר שנהגו כן כדי שיוכל הבעל לטעון טענת בתולים, ומ"מ כתב לולי דמסתפינא הייתי אומר שמה שנקט הש"ס אין אדם טורח בסעודה הוא לאו דווקא אלא לדוגמא בעלמא נקיט כי היכי דאין אדם טורח בסעודה ומפסידה כן נמי אין אדם טורח בנשואין ומפסיד בעילתו ומסתמא טענתו אמת ולכך אין חושדין אותו שטוען כדי להרוויח את ממון הכתובה, ולכך לא הזכירו הטור והשו"ע שאם אינו טורח בסעודה אינו נאמן לטעון טענת בתולים - ומוכרח שנאמנות אינה תלויה דווקא בטורח הסעודה.

עוד כתבו הפוסקים שנהוג לערוך את החתונה בעיר מגורי הכלה אלא א"כ התנו על כך קודם השידוך (שו"ת הרשב"א המיוחסות להמב"ן סי' רעח הו"ד בב"ש סי' נ סק"כ).

לקט גדרי הנושאים שנתבארו במסכת כתובות

לקראת תחילת לימוד המסכת בדף היומי ❖ מתוך הקדמת 'מתיבתא' למסכת כתובות

בנישואין ובשבעת ימי המשתה מברכין שבע ברכות בעשרה אנשים, כפי שנתבאר עניינם בגמרא (ז-ח.א). יש שכתבו שהן ברכות המצוות (בב"י ובפרישה, אהע"ז סי' סב), ויש שכתבו שאינם אלא ברכות תפילה ושבח (ר"ן פסחים ד.). ומברכין רק כשבאו פנים חדשות - אנשים שלא היו אתמול (ז); משום שצריך תוספת שמחה שלא היתה ביום שלפניו. או שחיוב הברכות הוא על המסובים לברך את החתן והכלה שיצליחו, וכשבאו פנים חדשות, מברכים שבע ברכות כדי להוציאם ידי חובתם לברך החתן והכלה. (ראה ערוך השלחן אהע"ז סי' סב סכ"ג-כו, קהלות יעקב סי' ו).

ג. חיובי הכתובה: כשמת בעלה בחייה או שגירשה, משלם לבתולה מאתים, ולא למנה מנה, וחיוב זה כותבין בשרט וקראוהו 'שרט כתובה', והוא כשרט חוב, והיא גובה על ידי שטר זה. ויש מקומות שאין כותבין כתובה, וסומכין על תנאי בית דין (טפ.). ונחלקו תנאים (נו). אם חיובה מן התורה או מדרבנן כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה. וכתבו התוס' (לט): שתקנו גם לאלמנה משום חינא. ויש שביאר שיעקר תקנת כתובה אינו משום שלא תהא קלה בעיניו, אלא משום חינא בין באלמנה בין בבתולה. (פנ"י בתוס' לט:). ונחלקו אמוראים (פט): אם תקנו כתובה לארוסה שנתאלמנה, או רק כשנתאלמנה לאחר שנשאת. ולר"מ אסור לאדם שישא עם אשתו בלא כתובה (נו). ויש שביארו, שנחלקו הראשונים אם החיוב לתשלומי הכתובה חל מהנישואין, או רק כשמת או גירשה. (קוב"ש נד., אות קנז-ז, ובחידושי הגר"ט נד.; וחזו"א אהע"ז סי' נו סקט"ז).

ד. גביית הכתובה באלמנה ובגרשה: אלמנה שגובה כתובתה מהיתומים, צריכה לישבע שלא נפרעה כתובתה (פז). וגרושה גובה כתובתה מהבעל בלא שבועה, כשאר בעל חוב, וישנם אופנים שאף הגרושה צריכה שבועה, כמבואר במשנה (פז). והתקינו שתגבה אשה כתובתה רק מן הקרקע (נא). ולדעת רבי מאיר (פא): גם ממטלטלין. [ובתוס' (פא): כתבו שלר"מ דוקא מיניה ולא מיתומים. ובריטב"א (פא): כתב שלר"מ גובה אף מהיתומים]. ובמגיד משנה (אישות פט"ז ה"ה) כתב בדעת הרמב"ם שדוקא אחר מיתת הבעל, אין גובין ממטלטלין, אבל גרושה גובה מהבעל, אף מהמטלטלין, דמיניה דידיה אפילו מגלימא דעל כתפיה. ותקנו הגאונים שאלמנה גובה אף ממטלטלין. וביאר המגיד משנה (אישות פט"ז ה"ז) שמפני שהרבה אנשים מתעסקים במטלטלין לבד בזמן הזה, אשה סומכת עליהן.

מסכת רבה זו הנקראת 'כתובות', נסובה על ענין נישואי איש ואשתו, ועל עניינים שונים שמסתעפים מהן, הן בעיקר ענין הנישואין, והן בדינים החלים על ידיהן. ורוב המסכת תכלול את חיובי הכתובה ופרטי דיניה, מה נכלל בה, וכן דרכי גביית דמי החיובים שבה. ונתייחדה מסכתין בנושאים המגוונים שנתבארו בה, וכהגדרת החיד"א (ברכ"י יו"ד סי' רמו סק"ו) שהיא כוללת את כל התלמוד. כגון זכויות האב בבתו וחיובי האב בצרכיה, דיני כתיבת שטרות, ונאמנות העדים החתומים בהן, וכן דיני אונס ומפתה ומוציא שם רע.

ובכדי להטעים מעט מנועם ענייני המסכת אשר הלומד יוכל להתענג בהם בלימודו מסכת זו, נבאר בקצירת האומ"ר את הנושאים העיקריים שנתבארו בה. [ובהקדמה למסכת כתובות במהדורת 'מתיבתא', נתבארו בהרחבה יסודות וגדרי הנושאים השנויים במסכת].

א. ענייני הנישואין: המארכ נערה, ולאחר כמה שנים תבעה להכין עסקי החופה, נותנים לה שנה לתקן צרכיה, ואח"כ תינשא (נו). ונתבאר בגמרא (נו): חילוקי הדינים בזה בבוגרת ובאלמנה. וכשהגיע זמן שקבעו להם לינשא ולא נישאו, חייב הארוס במזונותיה. ובגמרא (ב). מבואר אם צריך לזונה אף כשנאנסו הוא או היא, מלינשא בזמן.

הבא על ארוסתו לשם נישואין, נעשית נשואה והיא אשתו לכל דבר. (רמב"ם אישות פ"י ה"ב). ותקנו שבמקום שבי"ד דנים בשני ובחמישי בלבד, בתולה וכן קטנה נשאת ביום רביעי (ב). והנושא את הבעולה ישאנה בחמישי, כדי שיהא שמח עמה שלושה ימים שהם, ה' בשבת - יום חופה. וערב שבת - חיבת ביאה, ושבת. ויוצא למלאכתו ביום אחד בשבת (ה).

והפליגו חז"ל במעלת מצות שמחת חתן וכלה, בעת נישואיהם. ואף ת"ח מזלזלין בכבודם בשמחה זו (יז). משום שהיא מצוה בין אדם למקום, כיון שהיא כבוד המקום (פתחי תשובה יו"ד סוסי' רמד). ומבטלין תלמוד תורה לצורך הכנסת כלה (יז).

ב. ברכות האירוסין והנישואין: המקדש את האשה מברך בא"י אמ"ה אקב"ו על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות ע"י חופה וקידושין, בא"י מקדש ישראל (ז); ונחלקו הראשונים (בר"ן ב. ד"ה ואסר) אם היא מברכת המצוות - מצות פריה ורביה, או מברכות הודאה ושבח. וכן נחלקו האחרונים אם היא על החתן והכלה, (שו"ת נוב"י מהדו"ת אהע"ז סי' א), או על הנועדים בבית חתנות לשמחם (תבואות שור יו"ד סי' א סקנ"ט).

ה. **חיובי הבעל לאשה:** כשנושא אדם אשה מתחייב לה בעשרה דברים, אפילו לא נכתבו (שו"ע אהע"ז סי' סט ס"א-ב): **מזונותיה** - שצריך לזונה, וליתן לה מעות להוצאות קטנות (סד:). ונחלקו הראשונים אם מזונות שבכל יום הם חוב בפני עצמם. (ריטב"א נח:). **כסותה**, חייב הבעל לספק כסות לאשתו (מז:מח.), וכלי בית, ומזר, ותכשיטים (רמב"ם אישות פ"ג ה"ג). **עונתה** - להזדווג לאשתו (מז:). **עיקר כתובתה** - שכשנתאלמנה או נתגרשה משלם מאתיים לבתולה, או מנה כשהיתה אלמנה כשכנסה. **רפואתה**, ונחלקו הראשונים אם החיוב לרפאותה הוא כחיוב מזונות (רש"י נא. ד"ה חיוב), או שהיא תקנה לעצמה, מפני שחייבת לשמשו (ריטב"א נב: נח: ורמב"ם אישות פ"ד ה"ז), או שהיא כעין החיוב לפדותה (רא"ש פ"ד סי' כג). **לפדותה** אם נשביה, שלא תטמע בין העכו"ם (ראה תוס' מז: סוד"ה זמנין). **קבורתה**, בהפלאה (נג. ד"ה ההוא) ביאר שעיקר קבורתה, מדאורייתא דכתיב 'לה יטמא' מצוה, ותקנו שיקברנה לפי כבודה וכבודו. **שאחר מותו כל זמן אלמנותה תהא ניזונת מנכסיו ויושבת בביתו**, יש שכתב לדון אם הוא המשך החיוב לזונה בחייו, או שהוא מתחדש לאחר שמת. (אבני מילואים סי' צג סק"ו). ואלמנה מהאירוסין אין לה מזונות (צז:). ומשתתבע כתובתה בב"ד, שוב אין לה מזונות (ראה רמב"ם אישות פ"ח ה"א). **שבנותיו יהיו ניזונות אחר מותו עד שיתארסו, וכתובת בנין דכרין** - שכשמתה אשתו והורישתה לו מה שהכניסה לו מבית אביה, וכן מה שנתחייב לה הוא בכתובתה, כשמת האב יירשו הבנים כתובת אמו, ואינו בכלל מה שהם חולקים עם בני אשה אחרת בנכסי האב (נב:).

ו. **חיובי האשה לבעלה:** בנישואין זוכה הבעל באשתו בארבעה דברים (שו"ע סי' סט ס"א, ג): **מעשה ידיה** - יש לחקור אם מעש"י קנויים לבעל מתחילתו, או שהאשה קנתה והבעל קונה ממנה. (קובץ שיעורים אות רטז). והיא משועבדת לעשות מלאכות כדי להרויח בהן דמים, ומלאכות הבית, ומלאכות של חיבה (נט:). **מציאתה**, לבעלה (מז: סה:). ולר' עקיבא (סו:). מציאתה לעצמה, שהיא כהעדפת מעש"י שע"י הדחק, שלדעתו היא לעצמה. ונחלקו הראשונים אם מתנה שנתנו לאשה, הבעל קונה אותה לגמרי כמציאתה שכולה לבעלה, (רש"י קידושין כג: כד.). או שהבעל קונה אותה לפירות, (רמב"ם זכיה ומתנה פ"ג ה"ב). **פירותיה** - שאוכל פירות הקרקעות שנפלו לה בירושה מבית אביה, לאחר שנישאת לו, והקרן שלה (מז:). והוא זכאי להשתמש בבגדיה ובכליה. **ירשתה** - נכסי מלוג ונכסי צאן ברזל, של אשתו הנשואה, בין שהיו ברשותה קודם הנישואין, ובין שנפלו לה לאחר שנשאת (סה:). (גג:).

ז. **קנייני הבעל בנכסי אשתו:** קרקע ומטלטלין ועבדים, שמכנסת האשה לבעלה, נדוניה שמם. וכשהם באחריותו לענין אם פחתה או הותירה, הם נכסי צאן ברזל, וכשאנינם באחריותו לענין אם פחתה או הותירה, הרי הם נכסי מלוג. (רמב"ם אישות פ"ז ה"א). ובנכסי צאן ברזל, להריטב"א (בתשובה סי' כא) אין לאשה אלא שעבוד אלים כאפותיקי מפורש, אבל הם של הבעל. ולהר"ן (שו"ת סי' כא) הנכסים בחזקת הבעל

והאשה, וגופן קנוי לאשה כמו לבעל. ובתוס' רבינו פרץ (יבמות סו:). כתב שהם של האשה ומשועבדין לבעל. ויש שכתבו שהם קנויים לבעל לגמרי, כאילו קנאם מהאשה וחייב לה דמים, ויש לה עליו רק שעבוד. (אבנ"מ סי' צ סק"א, וראה חזו"א אהע"ז סי' עה).

ופירותיהן בחייה, לבעל. וביאר באור שמח (רוצה פ"ב הט"ו) שזכותו לאכילת פירות בלבד, ואינו זוכה בגוף הקרקע. ובפנ"י (פד.) מבואר שתקנו לו פירות רק שיאכלם ומשום רווח ביתא, ולא שימכרם. ולהתוס' (מז: ד"ה זמנין) תקנו שיזכה בגוף הקרקע. וכשמתה בחייו, יורש בעלה הכל.

ח. **זכויות האב בבתו:** התורה זכתה לאב זכות בבתו קטנה ונערה, ומשתתבגר אין לו זכות בה. ומוכרה לאמה - שפחה (שמות כא ז). וכן הוא זכאי **בקידושיה** - בכסף קידושיה, ומקדשה בשטר, ורשאי למוסרה לביאה לשם קידושין (מז:), **ובמציאתה** - שמציאת הקטנה לאביה, שלא תהא לו איבה, ולרש"י (מז:). היינו על שהוא זנה אף שאינו חייב. ולתוס' (מז:). היינו שלא יקדשה למנוול ומוכה שחין. יש שסוברים שמציאתה לאב מן התורה, שנאמר 'בנעריה בית אביה', כל שבח נעורים לאביה. (רש"י ב"מ יב. ד"ה מציאת, פיהמ"ש להרמב"ם, שם). ולענין **מתנתה**, יש שכתב שמתנה שנתנו לה, היא לעצמה ולא לאביה (הרשב"א בתשובה ח"ג סי' קמג). ויש שכתב להוכיח שזוכה האב במתנתה, (קצוה"ח סי' קעו סק"ו). **במעשה ידיה** - כשעשתה מלאכה ונשתכרה, הדמים לאביה (מז:). **בהפרת נדריה** - שמיפר נדרי בתו קטנה או נערה (מז:), להרמב"ם (נדריים פ"ב ה"א) מפר כל נדרי בתו, ולשאר הפוסקים דוקא דברים של ענוי נפש, ושבינו לבינה (הרא"ש והר"ן, הו"ד בכס"מ נדריים שם). **האב מקבל את גיטה** - של בתו קטנה ונערה שלא נשאת, אבל כשניסת או בגרה, שוב אין לו רשות בה (רש"י מז: ד"ה ומקבל). ולענין **אכילת פירות מנכסיה בחייה ובמותה** - לדעת התנא במשנה (מז:). אם ירשה מבית אמה קרקעות, אין אביה אוכל פירותיהן, אלא עושין לה סגולה. ואם מתה, הוא יורשה. ולרבי יוסי ברבי יהודה (מז:). האב אוכל פירותיה בחיי בתו. **כתובתה** - האב זכאי בכתובת בתו שאירסה ונתגרשה, וכן כשאירסה עוד ונתארמלה (מג:).

וכשמת האב, יורשין האחין מעשה ידיה ומציאתה של בתו, אע"פ שלא גבתה הדמים בחיי האב (מב:), שכבר זכה האב בהם כבשאר נכסיו, וממילא זוכים הבנים מדין ירושה. ובת הניזונת מן האחין, אין האחים זוכים במעשה ידיה, שאע"פ שהם זנים אותה מעשה ידיה לעצמה (מג:).

ט. **חיובי האב לבתו:** האב אינו חייב במזונות בתו (מט:). ובברייתא (מט:). מבואר שמצוה לזון את הבנות. **בנישואי הבת** - מבואר בקידושין (ל:). שחייב האב להלביש בתו ולתת לה צרכיה כדי שתינשא. ואף לאחר שמת, משיאין את בתו מנכסי האב, שאף שמן הדין אין הבנות יורשות, אבל הן ניזונות ומתפרנסות צרכי נישואיהן, מנכסיו (סת:). נחלקו אמוראים (סט:). אם זכיית הבת בנכסי אביה לצורך פרנסתה היא מדין ירושה, או מדין בעלת חוב, ולהסובר שהוא בעלת חוב נסתפקו בגמרא אם היא כבעל חוב של האב או של האחין.

מיוחד ללומדי הדף היומי

הופיע ויצא לאור

מסכת כתובות

מהש"ס המפואר

בהוצאת "עוז והדר" מהדורת פריעדמאן

במהדורה החדשה והמשופרת הכוללת
את ההגהות והציונים מסודרים מחדש,
ליקוטי רש"י, תורה אור השלם, סדר
המקראות, פירוש מהרש"א וילקוט מפרשים.

תורה מפוארה בכלי מפואר

הפצה המסורה: 02-5370588, 02-5356413

"בית חדש"

ישמח לב רבנן ותלמידיהון בהופיע לאור עולם

חידושי הב"ח על הש"ס

מכתב יד קדשו מרבן של כל ישראל

רבינו יואל סירקיש ז"ל

חידושים וביאורים ע"ד הפשט

על שתים עשרה מסכתות הש"ס

שהיו טמונים כשלש מאות ושבעים שנה.

יו"ל במהדורת פאר בשני כרכים

ע"י מכון 'עוז והדר'

בתוספת השוואות לדברי רבינו לחידושיו על הטור

ותשובותיו והגהותיו על הש"ס

תורה מפוארה בכלי מפואר

הפצה: המסורה 02-5370588, 02-5356413